Sari Agriculture Sciences and Natural Resources University

Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture, Vol.10, Issue 2, 2023 p: 1-14 OPEN ACCESS

Research Paper

Identifying the Components and Strategies of Entrepreneurship Development Among the Disabled (Case Study of Rural Areas of Kozaran District in Kermanshah Township)

Zahra Ghasemi[1], and Ali Asghar Mirakzadeh[2]

1- M.Sc. Student, Department of Agriculture Extension and Education, Faculty of Agriculture, Razi University, Kermanshah, Iran

2- Associate Professor, Department of Agriculture Extension and Education, Faculty of Agriculture, Razi University, Kermanshah, Iran, (Corresponding author: Mirakzadeh@razi.ac.ir)

Received: 27 March, 2023 Accepted: 8 June, 2023

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]

[DOR: 20.1001.1.25383426.1402.10.20.11.2]

[DOI: 10.61186/jea.10.20.1]

Extended Abstract

Background: Livelihood diversity, with an emphasis on off-farm activities and the expansion of employment opportunities for various active groups in rural communities, has proven to be an effective approach in rural development. Disability is a reality that societies must accept, consciously manage, and plan for, especially in high-risk rural environments where it is more prevalent. Disability increases the burden on communities and raises the cost of living for rural households. This pressure intensifies when disabled individuals who are capable of work are deprived of suitable job opportunities, preventing them from participating in the economic cycle. Research in entrepreneurship has often overlooked the entrepreneurial potential of specific groups within rural communities, including disabled individuals. In Kermanshah Province, rural disabled people represent a significant portion of the unemployed population, with only four percent of disabled individuals in the province currently employed. Addressing the entrepreneurship of disabled individuals has multiple implications across economic, social, and political dimensions. The aim of this research is to identify the factors affecting the entrepreneurship of rural disabled individuals in the Kozran district of Kermanshah Township.

Methods: This study utilized a mixed-methods approach, combining qualitative and quantitative data collection methods. The qualitative component involved semi-structured interviews with 21 rural disabled individuals from Kozran district and 15 managers and experts from the welfare organization in Kermanshah Province. Participants were selected through purposeful sampling based on data saturation. The qualitative data were analyzed using the grounded theory coding method with Maxqda software. Validity and reliability were assessed through four key concepts: credibility, transferability, verifiability, and reliability. The quantitative aspect employed a descriptive correlational method, with a statistical sample of 130 rural disabled individuals with employability in the Kozran sector. A researcher-developed questionnaire served as the primary data collection instrument. Convergent validity (mean variance extracted) and divergent validity (Fornell and Larcker criteria) were used to evaluate the validity and reliability of the questionnaire. Data analysis for the quantitative component was conducted using SPSS22 software, while structural equation modeling with a partial least squares approach was employed using SmartPLS version 3 to explore relationships among the studied constructs.

Results: The analysis of the research data revealed 58 concepts related to the factors affecting the entrepreneurship of rural disabled individuals, categorized into 15 structures and four main categories. These categories include the entrepreneurial competencies of rural disabled individuals, which encompass commitment competence, learning competence, communication competence, and strategic competence. Individual factors include utility and social identity, a sense of altruism, entrepreneurial awareness, and entrepreneurial personality traits. Contextual factors encompass perceived local support, challenges and limitations, perceived family support, and human capital. Structural factors include infrastructural and environmental factors, administrative bureaucracy, and measures taken by the welfare organization. Additionally, 27 concepts related to strategies for developing entrepreneurship among rural disabled individuals

Copyright ©2023 Ghasemi & Mirakzadeh. Published by Sari Agricultural Sciences and Natural Resources University.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Unported License which allows users to read, copy, distribute and make derivative works for non-commercial purposes from the material, as long as the author of the original work is cited properly.

were identified, categorized into five areas: educational and empowerment strategies, cultivation and change of public attitudes toward the entrepreneurship of disabled individuals, material and spiritual support, diversification of employment fields, and branding of products made by disabled individuals, along with improvements in the quality and quantity of human resources. The results indicated that learning competence, human capital, challenges and limitations, perceived family support, and commitment competence are the most significant factors influencing the entrepreneurship of rural disabled individuals. The findings of the quantitative model revealed that learning competence had the highest impact on entrepreneurship (β=0.811), followed by human capital (β=0.679) and challenges and limitations (β=0.672).

Conclusion: The entrepreneurship of rural disabled individuals, often overlooked in discussions of rural employment, can play a vital role in achieving integrated rural development. To realize this goal, it is essential to focus on factors that facilitate the spontaneous employment of employable rural disabled individuals. This research highlights the need for addressing the lagging state of rural entrepreneurship as identified by both disabled individuals and related experts. Creating a supportive environment for employment and harnessing the talents of rural disabled individuals requires a commitment from authorities and the rural community. First, there must be a belief in the potential for disabled individuals to be employed. Second, efforts should be made to identify and empower these individuals. Finally, the three foundational dimensions of this initiative—families, officials, and disabled individuals—must collaborate and take responsibility. Reforms and institutional development regarding the employment of rural disabled individuals are crucial for the successful functioning of these three dimensions. Therefore, it is recommended to update and simplify regional laws and regulations to support investors interested in the ideas of rural disabled individuals. Additionally, facilitating self-employment for rural disabled individuals by identifying and engaging with relevant sectors is crucial. To incentivize private sector engagement, tax exemptions, low-interest loans, and subsidies for energy costs should be considered for employers. Furthermore, networking and showcasing the capabilities of rural disabled individuals within supply networks and the value chain of agricultural and rural products can significantly enhance their employment opportunities.

Keywords: Entrepreneurship, Empowerment, Employment, Kozaran district, Unemployment, Rural development, Rural disabled people

How to Cite This Article: Ghasemi, z., & Mirakzadeh, A. A. (2023). Identifying the Components and Strategies of Entrepreneurship Development Among the Disabled (Case Study of Rural Areas of Kozaran District in Kermanshah Township). *J Entrepreneurial Strategies Agric*, 10(2), 1-14. https://doi.org/10.61186/jea.10.20.1

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1402.10.20.11.2]
[DOI: 10.61186/jea.10.20.1]

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری

مقاله پژوهشی

شناسایی مؤلفه‌ها و راهکارهای توسعه کارآفرینی در میان معلولان (مورد مطالعه نواحی روستایی بخش کوزران در شهرستان کرمانشاه)

زهرا قاسمی[۱]، علی اصغر میرک‌زاده[۲]

۱- دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران
۲- دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران (نویسنده مسوول: Mirakzadeh@Razi.ac.ir)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱/۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۱۸
صفحه: ۱ تا ۱۴

چکیده مبسوط

مقدمه و هدف: تنوع معیشتی با تأکید بر فعالیت‌های خارج از مزرعه و گسترش فرصت‌های اشتغال برای گروه‌های مختلف فعال در جوامع روستایی رویکردی موفق در توسعه روستایی بوده است. معلولیت واقعیتی است که جوامع بشری می‌بایست آنرا پذیرفته و آگاهانه به مدیریت و برنامه‌ریزی برای آن بپردازند. به‌ویژه در محیط‌های پرخطر روستایی که زمینه وقوع آن بیشتر است. معلولیت بار تکفل جوامع و هزینه‌های زندگی خانوارهای روستایی را افزایش می‌دهد. این فشار زمانی مضاعف می‌گردد که معلولانی که قادر به اشتغال و ارزش آفرینی باشند از دستیابی به شغل مناسب محروم باشند و فرصت‌های حضور در چرخه اقتصادی برای آنها فراهم نباشد. در تحقیقات انجام‌گرفته در حوزه کارآفرینی، کارآفرینی گروه‌های خاص در جوامع روستایی کمتر مورد توجه محققان و مدیران پروژه‌های توسعه روستایی بوده است. معلولان توانمند روستایی استان کرمانشاه بخش قابل‌توجهی از بیکاران استان را تشکیل می‌دهند و تنها چهار درصد معلولان استان شاغل می‌باشند. پرداختن به مقوله کارآفرینی معلولان کارکردی چندگانه در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی دارد. پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی بخش کوزران در شهرستان کرمانشاه انجام شد.

مواد و روش‌ها: روش کلی تحقیق آمیخته کیفی- کمی و روش گردآوری داده‌ها، مصاحبه نیمه‌ساختارمند بود. مشارکت‌کنندگان در بخش کیفی ۲۱ نفر از معلولان روستایی بخش کوزران و ۱۵ نفر از مدیران و کارشناسان سازمان بهزیستی در استان کرمانشاه بودند. نمونه‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و بر اساس قاعده اشباع داده انتخاب شدند. داده‌های بخش کیفی با روش کدگذاری تئوری بنیانی تحلیل و با استفاده از نرم‌افزار Maxqda انجام شد. در این مرحله با استفاده از چهار مفهوم مرتبط ازجمله مفاهیم اعتبارپذیری، انتقال‌پذیری، تأییدپذیری و اطمینان‌پذیری به بررسی روایی و پایایی پژوهش پرداخته شد. روش به کار رفته در بخش کمی روش توصیفی همبستگی بود. نمونه آماری این بخش ۱۳۰ نفر از معلولان روستایی دارای قابلیت اشتغال در بخش کوزران بودند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه محقق‌ساخته بود. برای بررسی روایی و پایایی ابزار پژوهش از رویکردهای روایی همگرا (میانگین واریانس استخراج‌شده) و روایی واگرا (معیار فورنل و لارکر) استفاده شد. نرم‌افزار SPSS22 در تجزیه و تحلیل داده‌های بخش کمی استفاده شد. به‌منظور بررسی روابط بین سازه‌های مورد پژوهش از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزیی با استفاده از نرم‌افزار SmartPLS نسخه ۳ استفاده شد.

یافته‌ها: درنتیجه تحلیل داده‌های تحقیق ۵۸ مفهوم مرتبط با عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی شناسایی شد که این مفاهیم در قالب ۱۵ سازه و ۴ مقوله اصلی شامل شایستگی‌های کارآفرینانه معلولان روستایی (شایستگی تعهد، شایستگی یادگیری، شایستگی ارتباطی، شایستگی راهبردی)؛ عوامل فردی (سودمندی و هویت اجتماعی؛ احساس نوع‌دوستی؛ هوشیاری کارآفرینانه و ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه)؛ زمینه‌ای (حمایت محلی ادراک‌شده؛ تلاطم‌ها و محدودیت‌ها؛ حمایت درک‌شده از سوی خانواده و سرمایه انسانی) و ساختاری (شامل عوامل زیرساختی- محیطی؛ بروکراسی اداری و اقدامات سازمان بهزیستی) مؤثر برکارآفرینی معلولان روستایی دسته‌بندی شدند. همچنین، ۲۷ مفهوم مرتبط با راهکارهای توسعه کارآفرینی معلولان روستایی شناسایی شد که در قالب پنج راهکار آموزشی- توانمندسازی؛ فرهنگ‌سازی و تغییر نگرش عمومی به کارآفرینی معلولان؛ حمایت و پشتیبانی مادی- معنوی؛ تنوع‌بخشی زمینه اشتغال و برندسازی محصولات معلولان و بهبود کمی و کیفی نیروی انسانی دسته‌بندی شدند. نتایج نشان داد که شایستگی یادگیری، سرمایه انسانی، تلاطم‌ها و محدودیت‌ها، حمایت ادراک‌شده از سوی خانواده و شایستگی تعهد مهمترین عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی می‌باشد. همان‌طور که نتایج مدل کمی نشان می‌دهد از بین ۱۵ عامل شناسایی‌شده، شایستگی یادگیری با مقدار بتا β =0/811؛ سرمایه انسانی با مقدار بتا β=۰/۶۷۹؛ و تلاطم‌ها و محدودیت‌ها با مقدار بتا β=۰/۶۷۲ به‌ترتیب بیشترین تأثیر را بر کارآفرینی معلولان روستایی دارند.

نتیجه‌گیری: کارآفرینی معلولان روستایی به‌عنوان یک بُعد فراموش‌شده اشتغال روستایی می‌تواند در تحقق توسعه روستایی یکپارچه مؤثر باشد. جهت تحقق این هدف توجه به عواملی که فرایند اشتغال خودجوش معلولان توانمند روستایی را تسهیل کند ضروری است. این تحقیق به‌صورت آمیخته در راستای این هدف انجام شد و نتایج نشان داد که معلولان روستایی و کارشناسان مرتبط با اظهارات خود بر خلاء آتمسفر کارآفرینی روستایی و لزوم پرداختن به آن اشاره کردند. زمینه‌سازی اشتغال و به‌کارگیری استعدادهای معلولان روستایی در درجه اول نیازمند باورپذیری مسئولان و جامعه روستایی به امکان اشتغال معلولان است. در درجه دوم نیازمند استعدادیابی و توانمندسازی معلولان است و در نهایت نیازمند نقش‌پذیری و انجام مسئولیت توسط سه بعد اساسی این هرم یعنی خانواده، مسوولان و معلولان است. در این راستا، اصلاحات و توسعه نهادی اشتغال معلولان روستایی بسترساز عملکرد موفق این سه بعد است. لذا، پیشنهاد می‌گردد با رویکرد حمایت نهادی قوانین و بخشنامه‌های منطقه‌ای برای حمایت از سرمایه‌گزاران ایده‌های معلولان روستایی به‌روزرسانی و تسهیل گردد و از طریق شناسایی و عقد قرارداد با بخش‌های وابسته و دارای پتانسیل زمینه خوداشتغالی معلولان روستایی فراهم شود و در صورت به‌کارگیری پتانسیل‌های معلولان در بخش‌های خصوصی این بخش‌ها از معافیت‌های مالیاتی، تسهیلات کم‌بهره و یارانه حامل‌های انرژی برخوردار گردند. همچنین، شبکه‌سازی و معرفی توانمندی‌های معلولان روستایی در شبکه‌های تأمین و زنجیره ارزش محصولات کشاورزی و روستایی می‌تواند در توسعه زمینه اشتغال معلولان روستایی مؤثر باشد.

واژه‌های کلیدی: اشتغال، بیکاری، بخش کوزران، توسعه روستایی، توانمندسازی، معلولان روستایی، کارآفرینی

مقدمه

بر اساس گزارش سازمان بین‌المللی کار (2016)، برآورد شده که ۱۵ درصد از جمعیت جهان را معلولین تشکیل می‌دهند که تقریباً ۸۰ درصد آنها در سن کار هستند. عدم دسترسی بسیاری از افراد معلول به تحصیلات بالاتر یا فرصت‌های شغلی منجر به محرومیت آنها از فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی و

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1402.10.20.11.2]
[DOI: 10.61186/jea.10.20.1]

سیاسی شده است (World Bank, 2014; World Health Organization, 2011).

نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد در کشورهای مختلف معلولان در مقایسه با سایر افراد جامعه از امکانات اولیه زندگی از قبیل آموزش، شغل مناسب، مسکن، بهداشت و غیره برخوردار نیستند (Hwang and Roulstone, 2015). این مسائل به عنوان اصلی‌ترین چالش زندگی معلولان، اثرات منفی بر زندگی فردی و اجتماعی آنها دارد و نه تنها معلولان، بلکه طیف وسیعی از اطرافیان و به‌طور کلی جامعه را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد (Bagheri *et al.*, 2015). کمبود فرصت‌های شغلی و اشتغال پایدار برای افراد دارای معلولیت، مشکلات و چالش‌های فردی و اجتماعی زیادی را ایجاد می‌کند. علاوه بر این، نتایج پژوهش‌ها نشان دادند، افراد دارای معلولیت، دستمزد و مزایای شغلی کمتر و همچنین فرصت‌های محدود برای ارتقاء و پیشرفت شغلی دارند. بنابراین افراد دارای معلولیت، نرخ فقر بیشتری را تجربه می‌کنند و لذا یکی از راهکارهای حل این مسائل ترویج کارآفرینی در بین معلولان می‌باشد (Yamamoto *et al.*, 2011).

اهمیت کار و شغل برای معلولان تا جایی است که از فرصت اشتغال به‌عنوان یکی از مهمترین سازه‌های اثرگذار بر کیفیت زندگی معلولان و پیش‌شرط لازم برای برگرداندن آنها به آغوش جامعه یاد شده است (Bagheri, & et. al., 2015). بالابودن میزان کارآفرینی در بین معلولان در مقایسه با سایر افراد (Holub, 2001) بیانگر ترجیح این قشر از جامعه به کارآفرینی به‌جای کار برای افراد و سازمان‌های دیگر است و این موضوع در برخی پژوهش‌ها گزارش شده است (Pagán, 2009; Burchardt, 2000; Jones, 2008; Roni, 2009). زیرا معلولان با کارآفرینی مزیت‌های شخصی، مالی، اجتماعی و اشتغال پایدار را کسب خواهند کرد (Pagán, 2009; Boylan and Burchardt, 2002).

با توجه به مشکلاتی که معلولان با آن روبرو هستند و برای حل این مشکلات در سطح جهانی کارآفرینی معلولان مورد توجه قرار گرفته است (Yamamoto et al., 2011). با این حال، بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده در مورد کارآفرینی، کارآفرینان را افراد توانمند و بدون معلولیت می‌دانند و در ادبیات کارآفرینی، کارآفرینی معلولان جایگاه کم رنگی دارد (Roni, 2009). اما، در بیشتر نظریه‌ها و تحقیقات کارآفرینی معلولان هیچ جایگاهی ندارند و بیشتر نظریه‌ها و پژوهش‌های مرتبط با کارآفرینان را افرادی توانا و بدون معلولیت در نظر گرفتند. لذا، کارآفرینی معلولان روستایی می‌تواند نتایج چندگانه‌ای برای متولیان و مدیران توسعه روستایی کشور داشته باشد.

در ایران بیش از یک میلیون نفر دارای نوعی از معلولیت هستند و ۱۱۰ نفر به‌طور روزانه و بالغ بر ۴۰ هزار نفر به‌طور سالانه به‌دلیل حوادث مختلف بر جمعیت معلولین کشور افزوده می‌شود (Asadi *et al.*, 2019). بررسی وضعیت معلولین در ایران نشان می‌دهد که مسائل متعدد و متراکم در این بخش وجود دارد و معلولان از نظر تاریخی مورد غفلت واقع شده و علی‌رغم شرایط سخت زندگی آنها در نظام برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری اجتماعی به آنها توجه نشده است و هنوز هم در اولویت برنامه‌ریزی قرار ندارند (Sadegh Fasayi and sadeghniya, 2015; Asadi *et al.*, 2019). علی‌رغم این‌که در ایران قوانینی مبنی بر ملزم‌کردن کارفرمایان برای به‌کارگیری معلولان وضع شده است؛ اما در بسیاری موارد کارفرمایان بنا به‌دلایلی از به‌کارگیری معلولان در مشاغلی که توانایی و استعداد آن را دارند، اجتناب می‌کنند (Ebrahiminejan *et al.*, 2018).

بر اساس آمار اداره کل بهزیستی استان کرمانشاه، ۴۶ هزار نفر معلول در استان کرمانشاه زندگی می‌کنند که این میزان از میانگین تعداد معلولان کشور بالاتر است. از این تعداد ۲۴۹۷۵ نفر در مناطق شهری و بقیه در مناطق روستایی زندگی می‌کنند. از این تعداد فقط تعداد اندکی شامل ۱۵۸۷ نفر معادل ۴ درصد شاغل هستند و سایر آنها شامل ۲۳۵۰ نفر معادل ۶ درصد از کارافتاده، ۲۰۳ نفر معادل ۰/۵ درصد بازنشسته و اکثریت آنها یعنی ۲۷۷۱۲ نفر معادل۶۸/۸۳ درصد بیکار هستند (Welfare Organization of Kermanshah Province, 2019). این در حالی است که استان کرمانشاه همواره یکی از سه رتبه اول تا سوم کشور از نظر بیکاری بوده است. این وضعیت در ارتباط با کارآفرینی و وضعیت اشتغال معلولان روستایی استان کرمانشاه به مراتب پیچیده‌تر است. لذا، در این تحقیق سعی شده است تا مؤلفه‌ها و راهکارهای بهبود وضعیت کارآفرینی معلولان روستایی مورد مطالعه قرار گیرد. با توجه به محدودبودن فرصت‌های اشتغال برای معلولان به‌طور عام و معلولان روستایی به‌طور خاص و این که راهکار حل این مسئله کارآفرینی معلولان شناخته شده است، مسئله پژوهش حاضر این است که چگونه می‌توان کارآفرینی را در بین معلولان روستایی افزایش داد؟ چه عواملی بر کارآفرینی معلولان روستایی تأثیرگذار هستند؟ در واقع، این پژوهش به‌دنبال عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی از دیدگاه معلولان و مدیران مرتبط می‌باشد.

همان‌طور که اشاره شد کارآفرینی معلولان (منظور هرگونه فعالیت مشروع درآمدزا برای معلولانی است که می‌توانند به‌طور مستقل و یا گروهی آن را اداره و از مزایای مادی و غیرمادی آن برخوردار شوند) یکی از راهکارهایی است که در طی دو دهه گذشته جهت مقابله با بیکاری و کم‌کاری افراد دارای معلولیت مورد توجه قرار گرفته است (Blanck *et al.*, 1999; Lind, 2000; Yamamoto *et al.*, 2011).

در سال‌های اخیر ادبیات کارآفرینی در تمام ابعاد گستره چشم‌گیری پیدا کرده و محققان از زوایای مختلفی به این مقوله پرداخته‌اند. کارآفرینی گروه‌های خاص نیز به‌طور تکوینی در حال تکامل است و محققان زیادی در این زمینه کار کرده‌اند. کارآفرینی می‌تواند با خلق فرصت‌های جدید اشتغال و درآمد، نقش مؤثری در بهبود وضع اقتصادی و معیشتی روستاها و خانواده‌های روستایی داشته باشد (Rezvani and Najarzadeh, 2008). یک تحقیق کیفی با استفاده از نظریه بنیانی به نقش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر توانمندسازی جامعه روستایی استان کرمانشاه پرداخته و نقش این آموزها در توانمندسازی زنان را مؤثر ارزیابی کردند (Haji aliyani and Papzan, 2021). نتایج پژوهشی در ارتباط با عوامل فردی و

1- Self-Realization

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1402.10.20.11.2]
[DOI: 10.61186/jea.10.20.1]

زمینه‌ای اثرگذار بر کارآفرینی معلولان در اسپانیا نشان داد خودشکوفایی[1] و جستجوی استقلال و آزادی از عواملی هستند که تصمیم معلولان برای کارآفرینی را تحت‌تأثیر قرار می‌دهند (Pérez-Macías, and Fernández-Fernández, 2021). نتایج این پژوهش همچنین فقدان فرهنگ کسب‌وکار، نیاز به حمایت خانواده و دوستان و همچنین ضرورت شبکه تعامل بین افراد معلول را نشان داد. همچنین، نتایج این پژوهش نشان داد برای ارتقاء کارآفرینی در بین معلولان نیاز به قانون خاص یا برنامه عملیاتی می‌باشد.

نتایج مطالعه‌ای در مورد نقش خانواده در کارآفرینی افراد معلول در اسپانیا نشان داد نهاد خانواده نقش حیاتی در کارآفرینی افراد معلول دارد (López-Felipe and Manzanera-Román, 2019). در واقع، نتایج این مطالعه نشان داد نگرش خانواده، حمایت اقتصادی یا عاطفی، کمک خانواده، سرپرستی معلول، وجود کسب‌وکار قبلی در خانواده، نقش خانوادگی فرد معلول، وضعیت اجتماعی و اقتصادی و نوع معلولیت با کارآفرینی معلول ارتباط دارند. در پژوهش دیگر گزارش شده که عواملی از قبیل عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی، مالی و ساختاری، اصلاح زیرساخت‌ها، تجارب، تبعیض و نظارت حمایتی بر توسعه کارآفرینی معلولان و جانبازان اثرگذار هستند (Mirzamohammadi *et al.*, 2020).

مساله‌ای که تحقیق حاضر دنبال می‌کند از سه منظر قابل‌توجه می‌باشد. جنبه اول بیکاری استان کرمانشاه به‌عنوان یکی از استان‌های رتبه اول دربیکاری است. جنبه دوم بحث معلولان روستایی و افزوده بار تکفلی است که بر خانوارهای روستایی تحمیل می‌کنند در حالی که می‌توان با کارآفرینی و اشتغال‌زایی بخش قابل‌توجهی از آنرا کاست. جنبه دیگر مساله ضعف مدیریت کارآفرینی در استان کرمانشاه و به‌طور مشخص مدیریت و ساماندهی کارآفرینی و اشتغال در عرصه‌های روستایی و معلولان روستایی است. لذا، هدف این تحقیق در گام اول شناسایی مهمترین مؤلفه‌ها و راهکارها از دیدگاه متخصصان با تحلیل کیفی است تا به موارد دیده‌نشده در حیطه اشتغال و کارآفرینی معلولان روستایی پرداخته شود و همچنین بررسی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در جامعه هدف (معلولان) و ارایه راهکارهای آن می‌باشد. با توجه به ضعف پیشینه کارآفرینی روستایی این تحقیق از منظر ادبیات کارآفرینی حایز اهمیت و نوآوری و همچنین در بررسی مشکل کارآفرینی در جامعه هدف دارای اهمیت و نوآوری می‌باشد و نتایج آن می‌تواند مبنای کار محققان بعدی و برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری مسئولان استانی و شهرستانی قرار گیرد.

همان‌طور که بررسی ادبیات موضوع و پیش‌نگاشته‌ها در ارتباط با کارآفرینی معلولان نشان می‌دهد عوامل مختلفی به‌عنوان عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان و موانع و چالش‌ها در مطالعات پیشین بیان شده است. علی‌رغم گستردگی و پراکندگی عوامل مورد بررسی، این عوامل را می‌توان به‌طور کلی در قالب چند دسته عوامل کلی شامل عوامل فردی، عوامل زمینه‌ای و عوامل ساختاری ارائه داد. کارآفرینی معلولان روستایی ممکن با توجه به محیط زندگی آنها، مسایل اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی و سیاسی تابع این عوامل و یا عوامل دیگری باشد. از این‌رو، به‌منظور درک عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی و راهکارهای توسعه آن و انطباق و عینیت هرچه بیشتر پژوهش با بستر خود (کارآفرینی معلولان روستایی بخش کوزران) این پژوهش در دو گام کیفی و کمی انجام شد. دلیل استفاده از رویکرد آمیخته در پژوهش حاضر آن است که مطالعات پیشین کارآفرینی معلولان را در محیط‌های شهری و اغلب در بین گروه‌های خاص مورد بررسی قرار داده‌اند و پژوهشی که به بررسی کارآفرینی معلولان روستایی پرداخته باشد، موجود نبود.

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر در مناطق روستایی بخش کوزران یکی از پنج بخش شهرستان کرمانشاه انجام شد. پژوهش از نظر شیوه گردآوری داده‌ها در زمره پژوهش‌های آمیخته اکتشافی قرار دارد و دو بخش کیفی و کمی را در بر می‌گیرد. دراین پژوهش به‌منظور دستیابی به درک واقعی از عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان و شناخت سازه‌ها و نشانگرهای مرتبط با هر سازه، داده‌ها با مصاحبه گردآوری شد. در بخش کیفی ۱۵ مصاحبه با مدیران و مسئولان بهزیستی و ۲۱ مصاحبه با معلولان روستایی انجام شد. نمونه ها با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و بر اساس قاعده اشباع داده انتخاب شدند. با استفاده از چهار مفهوم مرتبط ازجمله مفاهیم اعتبارپذیری، انتقال‌پذیری، تأییدپذیری و اطمینان‌پذیری به بررسی روایی و پایایی پژوهش پرداخته شد (Schwandt *et al.*, 2007). در این راستا، جهت اعتبارپذیری سعی شد تا در مرحله جمع‌آوری اطلاعات با طرح سؤال‌های متنوع از افراد کلیدی و بحث و تمرکز بیشتر بر سؤال پژوهش، زوایای مختلف مورد بررسی قرار گیرد. به علاوه، در این بخش به‌منظور افزایش انتقال‌پذیری، از راهبرد درگیری بیشتر افراد شرکت‌کننده دارای تخصص‌های مختلف و همچنین کشاورزان و جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها در زمان‌های مختلف استفاده شد. در این مرحله جهت اطمینان‌پذیری از صحت نتایج به‌دست‌آمده، دست‌نوشته‌ها و مفاهیم استخراج‌شده در اختیار تیم پژوهش و ۳ نفر از مسئولان بهزیستی و ۴ نفر از معلولان روستایی قرار گرفت و پایایی آن تأیید شد. در نهایت، به‌منظور تأییدپذیری نتایج حاصل، پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل محتوا و استخراج مفاهیم، تدوین مقوله‌ها و رابطه ایجادشده بین راهکارهای مطرح‌شده، نتایج مجدداً در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار گرفت و پس از اظهارنظر، به تأیید آنان رسید. مصاحبه‌ها به‌صورت فردی انجام شد و به‌طور میانگین هر مصاحبه در طی ۵۵ دقیقه انجام شد. تحلیل مصاحبه‌ها در نرم‌افزار تحلیل محتوی کیفی Maxqda12 و با استفاده از رویکرد تحلیل محتوی اکتشافی (استقرایی) انجام شد.

بر پایه نتایج بخش کیفی و مرور پیشینه پژوهش پرسشنامه بخش کمی تدوین شد. این پرسشنامه شامل ۶ بخش ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای، شایستگی‌های کارآفرینانه معلولان روستایی، عوامل فردی، عوامل زمینه‌ای و عوامل ساختاری مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی و همچنین راهکارهای توسعه کارآفرینی معلولان روستایی بود.

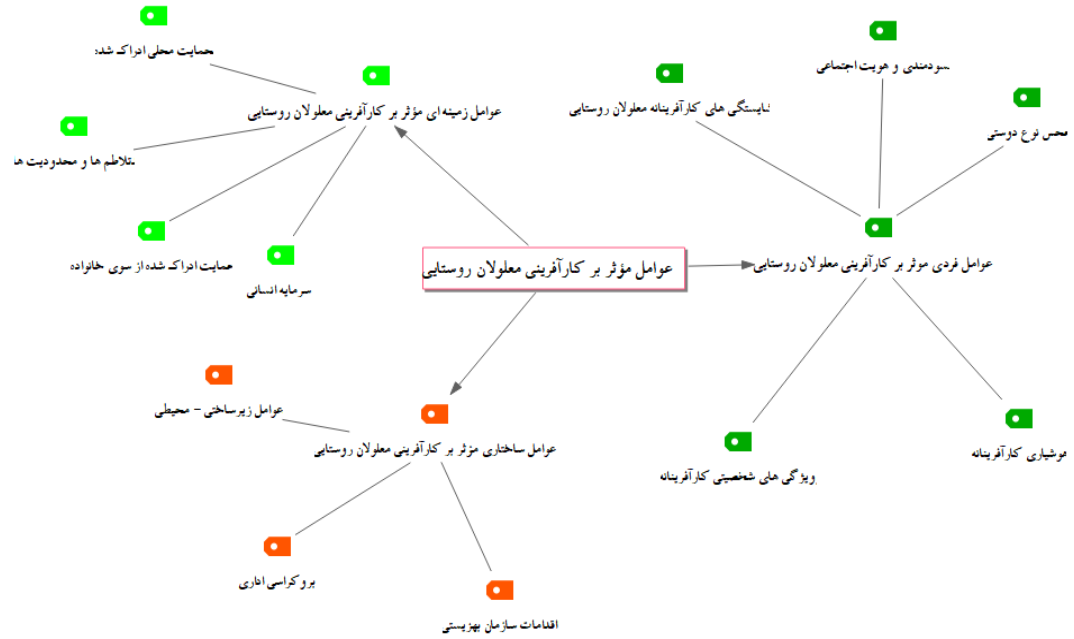
[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1402.10.20.11.2]
[DOI: 10.61186/jea.10.20.1]

جامعه آماری در بخش کمی پژوهش را همه معلولان دارای قابلیت اشتغال در بخش کوزران استان کرمانشاه تشکیل دادند که بر اساس آمار سازمان بهزیستی در سال ۱۴۰۰ برابر با ۱۳۰ نفر بودند. تعداد معلولان روستایی در بخش کوزران استان کرمانشاه بر اساس آمار اداره بهزیستی شهرستان ۳۵۰ نفر بود که از این میان ۱۳۰ نفر دارای قابلیت اشتغال بودند که همه ۱۳۰ نفر به‌عنوان نمونه به روش تمام‌شماری انتخاب و در نهایت پس از کنارگذاشتن پرسشنامه‌های مخدوش در بخش کمی، تحلیل داده‌ها با ۱۱۸ پرسشنامه انجام شد.

در بررسی روایی و پایایی ابزار پژوهش از رویکردهای روایی همگرا (میانگین واریانس استخراج‌شده) و روایی واگرا (معیار فورنل و لارکر) استفاده شد. همچنین، به‌منظور اطمینان از پایایی ابزار پژوهش از شاخص‌های آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها درنرم‌افزار SPSS25 انجام شد. همچنین، به‌منظور بررسی روابط بین سازه‌های مورد پژوهش از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزیی با استفاده از نرم‌افزار SmartPLS نسخه ۳ انجام شد.

نتایج و بحث

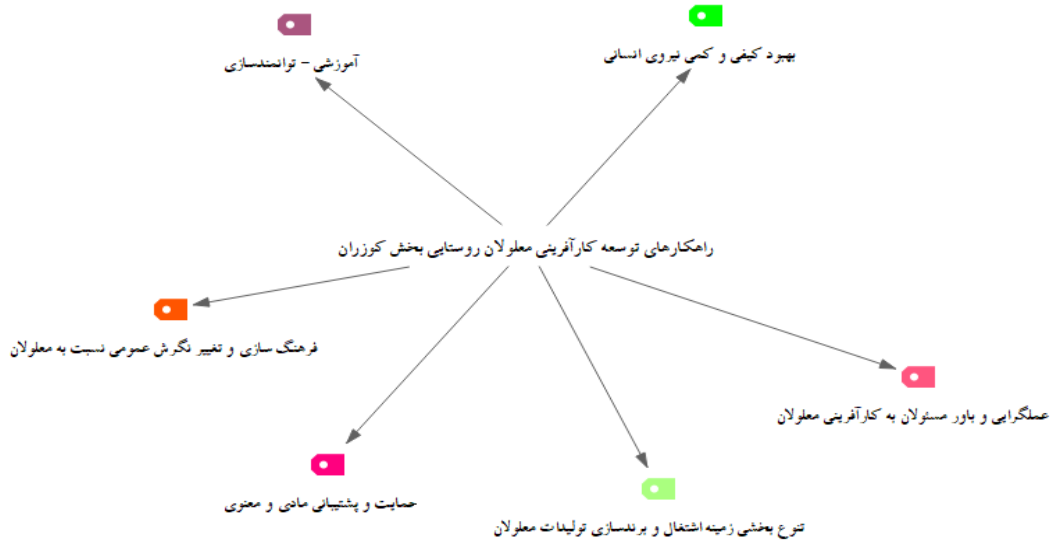
نتایج تحلیل در بخش کیفی تحقیق نشان داد که در مجموع عوامل مختلف، عوامل فردی، زمینه‌ای و ساختاری بر کارآفرینی معلولان روستایی اثرگذار هستند. از میان عوامل فردی مورداشاره از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان در این پژوهش از تحلیل داده‌ها مواردی همچون شایستگی‌های کارآفرینانه (شایستگی تعهد، شایستگی یادگیری، شایستگی ارتباطی، شایستگی راهبردی)؛ سودمندی و هویت اجتماعی؛ احساس نوع‌دوستی؛ هوشیاری کارآفرینانه و ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه اشاره کرد. همچنین، در ارتباط با عوامل زمینه‌ای تحلیل یافته‌ها به استخراج مواردی همچون حمایت محلی ادراک‌شده؛ تلاطم‌ها و محدودیت‌ها؛ حمایت درک‌شده از سوی خانواده و سرمایه انسانی منجر شد. در ارتباط با عوامل ساختاری مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی سه عامل شامل عوامل زیرساختی–محیطی؛ بروکراسی اداری و اقدامات سازمان بهزیستی بر اساس تحلیل متن مصاحبه‌ها شناسایی شد. در شکل (۱) جمع‌بندی عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی بخش کوزران بر اساس نتایج حاصل از تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها به کمک نرم‌افزار MAXQDA12 آمده است.

شکل ۱- عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی بخش کوزران
Figure 1. Factors affecting the entrepreneurship of rural disabled people in Kozaran district

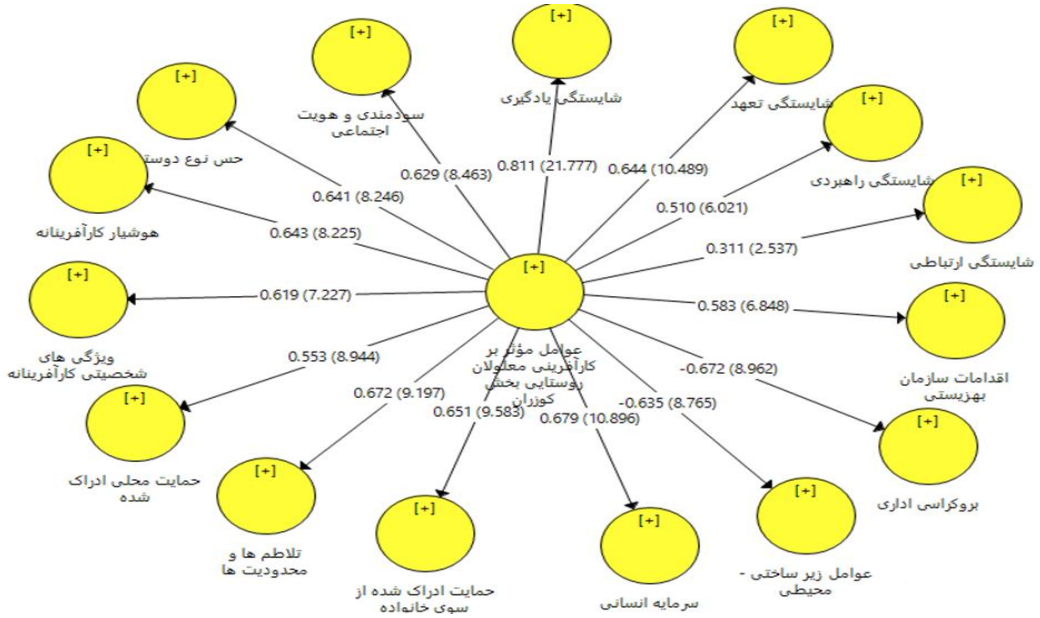
در نتیجه تحلیل متن مصاحبه‌های انجام‌شده، به‌طور کلی ۶ خرده مقوله آموزشی- توانمندسازی، فرهنگ‌سازی و تغییر نگرش عمومی به معلولان؛ حمایت و پشتیبانی مادی و معنوی؛ تنوع‌بخشی زمینه اشتغال و برندسازی محصولات معلولان؛ عملگرایی و باور مسئولان به کارآفرینی معلولان و بهبود کمی و کیفی نیروی انسانی به‌عنوان راهکارهای توسعه کارآفرینی معلولان روستایی استخراج شد که در شکل (۲) آمده است.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1402.10.20.11.2]
[DOI: 10.61186/jea.10.20.1]

شکل ۲- راهکارهای توسعه کارآفرینی معلولان روستایی بخش کوزران
Figure 2. Entrepreneurship development strategies for rural disabled people in Kozaran district

پس از اطمینان از روایی و پایایی سازه‌های پژوهش (مدل اندازه‌گیری) به بررسی ضرایب مسیر عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی پرداخته شد. جدول (۱) نشان می‌دهد همه ۱۵ عامل شناسایی‌شده در مرحله کیفی دارای تأثیر معنی‌داری بر کارآفرینی معلولان روستایی بودند. همان‌طور که مقادیر آماره t و سطح معنی‌داری مقادیر ضرایب مسیر نشان داد همه این ضرایب مسیر (β) در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنی‌داری هستند. همان‌طور که نتایج نشان داد از بین ۱۵ عامل شناسایی‌شده، شایستگی یادگیری با مقدار بتا ۰/۸۱۱ =β؛ سرمایه انسانی با مقدار بتا ۰/۶۷۹=β؛ و تلاطم‌ها و محدودیت‌ها با مقدار بتا ۰/۶۷۲=β به‌ترتیب بیشترین تأثیر را بر کارآفرینی معلولان روستایی داشتند. مقدار بتا به‌ترتیب صعودی گزارش شد و از بین ۱۵ عامل مورد بررسی اثر ۱۳ عامل بر کارآفرینی معلولان روستایی مستقیم و معنی‌دار اما اثر ۲ عامل شامل عوامل زیرساختی-محیطی و بروکراسی اداری بر کارآفرینی معلولان روستایی غیرمستقیم و معنی‌دار بود.

شکل ۳- مقادیر معنی‌داری مدل مسیر عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی بخش کوزران
Figure 3. Significant values of the path model of factors affecting the entrepreneurship of rural disabled people in Kozaran district

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1402.10.20.11.2]
[DOI: 10.61186/jea.10.20.1]

جدول ۱- ضرایب مسیر عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی بخش کوزران

Table 1. Path coefficients of factors affecting the entrepreneurship of rural disabled people in Kozaran district

Structure ساز		بتا β	آماره t T test	Standard Deviation انحراف معیار	Significant Level سطح معنی داری
عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی Factors affecting the entrepreneurship of rural disabled people in	شایستگی یادگیری Competency to learn	0.811	21.77	0.037	0.000
	سرمایه انسانی Human Capital	0.679	10.89	0.062	0.000
	تلاطم‌ها و محدودیت‌ها Turbulences and limitations	0.672	9.19	0.073	0.000
	حمایت ادارک‌شده از سوی خانواده Perceived support from family	0.651	9.58	0.068	0.000
	شایستگی تعهد Competency of commitment	0.644	10.48	0.061	0.000
	حس نوع دوستی A sense of altruism	0.641	8.24	0.078	0.000
	هوشیاری کارآفرینانه Entrepreneurial consciousness	0.643	8.22	0.078	0.000
	سودمندی و هویت اجتماعی Utility and social identity	0.629	8.46	0.074	0.000
	ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه Entrepreneurial personality traits	0.619	7.22	0.086	0.000
	اقدامات سازمان بهزیستی Actions of welfare organization	0.583	6.84	0.085	0.000
	حمایت محلی ادارک‌شده Perceived local support	0.553	8.94	0.062	0.000
	شایستگی راهبردی Strategic competency	0.510	6.02	0.085	0.000
	شایستگی ارتباطی Communication competency	0.311	2.53	0.122	0.011
	عوامل زیرساختی- محیطی Infrastructural-environmental factors	-0.635	8.76	0.072	0.000
	بروکراسی اداری Administrative bureaucracy	-0.627	8.96	0.075	0.000

راهکارهای توسعه کارآفرینی معلولان روستایی

مقادیر بار عاملی و آماره t گزارش‌شده در جدول (۲) نشان می‌دهد که نشانگرهای انتخابی برای سنجش هر سازه از کیفیت و دقت لازم برخودار هستند. همان‌طور که این یافته‌ها نشان داد مقادیر بار عاملی هر کدام از نشانگرها بالاتر از مقدار ۰/۴گزارش شد. از طرف دیگر، مقایسه مقادیر t گزارش‌شده برای هر نشانگر با مقدار استاندارد ۱/۹۶ نشان داد که این نشانگرهای در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنی‌دار هستند. از این‌رو، می‌توان بیان کرد نشانگرهای انتخاب‌شده برای سنجش هر سازه به‌درستی انتخاب شدند.

جدول ۲- پایایی سنجی راهکارهای توسعه کارآفرینی معلولان روستایی

Table 2. Reliability assessment of strategies for the development of entrepreneurship of disabled people in rural areas

راهکارstrategy	مولفه Component	بارعاملی Factor score	مقدار t t Value	پایایی ترکیبی Composite reliability	آلفای کرونباخ Cronbach's alpha
آموزشی- توانمندسازی Educational-empowerment	هدفمندکردن آموزش در راستای نیازهای شغلی و مهارتی معلولان و متناسب با زمینه فعالیت آنها Targeting education in line with the occupational and skill needs of the disabled and according to their field of activity	0.68	9.13	0.88	0.80
	به‌کارگیری مربیان متخصص در امر آموزش و توانمندسازی مهارتی و شغلی معلولان Employing expert trainers in the matter of training and empowering disabled people	0.79	18.23		
	ارائه خدمات مشاوره‌ای به معلولان از سوی سازمان‌های متولی در زمینه چالش‌های کارآفرینی معلولان Provision of consulting services to the disabled by the trustee organizations in the field of entrepreneurship challenges of the disabled	0.79	23.95		
	بهبود کیفیت آموزش به معلولان در راستای شناسایی فرصت‌های موجود در منطقه Improving the quality of education for the disabled in order to identify opportunities in the region	0.79	23.07		
	آموزش‌های بهبود اعتماد به‌نفس و خودباوری Training to improve self-confidence and self-belief	0.64	10.01		
فرهنگ‌سازی و تغییر نگرش عمومی به معلولان Cultivation and change of public attitude towards the disabled	الگوسازی از کارآفرینان معلول موفق Modeling of successful disabled entrepreneurs	0.76	19.43	0.88	0.82
	همسان‌سازی نگرش جامعه در مورد اشتغال افراد معلول و غیرمعلول Assimilation of society's attitude about the employment of disabled and non-disabled people	0.87	36.80		
	تغییر نگرش جامعه به توانمندی معلولان و اعتماد به تولیدات فرد معلول Changing society's attitude towards the ability of disabled people and trust in the products of disabled people	0.83	26.17		
	تغییر نگاه ترحم‌آمیز جامعه به فرد معلول Changing the society's pitiful view of the disabled person	0.77	17.25		

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1402.10.20.11.2]
[DOI: 10.61186/jea.10.20.1]

ادامه جدول ۲- پایایی سنجی راهکارهای توسعه کارآفرینی معلولان روستایی

Continue Table 2. Reliability assessment of strategies for the development of entrepreneurship of disabled people in rural areas

پشتیبانی مادی- معنوی material-spiritual support	حمایت مادی و معنوی خانواده از فرد معلول Material and spiritual support of the family for the disabled person	0.73	17.12	0.87	0.81
	حمایت مادی و معنوی دوستان و آشنایان از فرد معلول Material and spiritual support of friends and acquaintances of the disabled person	0.86	35.35		
	تولید و پخش برنامه‌های انگیزشی در زمینه کارآفرینی معلولان Production and distribution of motivational programs in the field of entrepreneurship of the disabled	0.82	25.20		
	بالابردن روحیه خودباوری و اعتماد به‌نفس از طریق حمایت‌های مادی و معنوی Raising the spirit of self-belief and self-confidence through material and spiritual support	0.80	17.20		
تنوع‌بخشی زمینه اشتغال و برندسازی محصولات معلولان Diversification of the field of employment and branding of disabled products	ایجاد کسب‌وکارهای نوین و مبتنی بر فناوری اطلاعات Creating new businesses based on information technology	0.76	20.63	0.89	0.84
	تنوع‌بخشی به مشاغل سنتی و روستایی Diversification to traditional and rural businesses	0.82	24.67		
	تشویق معلولان به‌سوی مشاغل آنلاین و اینترنتی Encouraging the disabled towards online and internet jobs	0.80	18.70		
	ارایه ایده‌های جدید به معلولان برای راه اندازی کسب و کارهای جدید Providing new ideas to disabled people to start new businesses	0.81	19.63		
	بهبود کیفیت محصولات تولیدی معلولان و برندسازی آن Improving the quality of disabled products and branding them	0.71	12.73		
عملگرایی و باور مسئولان به کارآفرینی معلولان Pragmatism and officials' belief in disabled people's entrepreneurship	اهمیت‌دادن سیاستگذان و مسئولان به اشتغال معلولان Politicians and officials giving importance to the employment of disabled people	0.73	13.64	0.83	0.74
	پرهیز از شعار و عملگرایی مسئولان نسبت به مسئله اشتغال معلولان Avoiding slogans and pragmatism of officials regarding the issue of employment of disabled people	0.70	12.31		
	اجرایی‌کردن و پایبندی به قوانین مربوط به اشتغال معلولان Implementation and adherence to laws related to the employment of disabled people	0.74	12.96		
	اعتماد مسئولان به اشتغال و کارآفرینی معلولان Officials' trust in the employment and entrepreneurship of the disabled	0.68	10.26		
	پیگیری و نظارت بر اجرای قوانین مصوب حمایت از کارآفرینی و اشتغال معلولان Follow up and monitor the implementation of approved laws supporting entrepreneurship and employment of disabled people	0.63	7.52		
بهبود کیفی و کمی نیروی انسانی Improving the quality and quantity of human resources	به‌کارگیری نیروی انسانی متخصص به مقوله معلولیت و کارآفرینی در بهزیستی شهرستان Employing expert human resources in the category of disability and entrepreneurship in the welfare of the city	0.86	21.34	0.90	0.85
	صبر و حوصله کارکنان بهزیستی در پاسخگویی به سوالات معلولان The patience of the welfare staff in answering the questions of the disabled	0.85	21.37		
	ارائه مشاوره و آموزش به زبان معلولان (در نظر گرفتن سطح سواد معلولان) Providing advice and training in the language of the disabled (considering the level of literacy of the disabled)	0.83	21.73		
	افزایش تعداد نیروی انسانی در اداره بهزیستی Increasing the number of human resources in the welfare organization	0.78	14.24		

بررسی پایایی سازه‌ها براساس شاخص‌های آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بیانگر پایایی مناسب سازه‌های پژوهش است زیرا همان‌طور که یافته‌های گزارش‌شده در جدول (۳) نشان می‌دهد مقادیر گزارش‌شده برای هرکدام از این دو شاخص برای هریک از سازه‌ها بالاتر از مقدار استاندارد ۰/۷است و می‌توان بیان داشت سازه‌ها دارای پایایی لازم هستند.

روایی‌سنجی سازه‌های مربوط به راهکارهای توسعه کارآفرینی معلولان روستایی

به‌منظور بررسی روایی همگرا سازه‌ها از شاخص میانگین واریانس استخراج‌شده[1] (AVE) و همچنین جهت بررسی روایی واگرا سازه‌ها از معیار فورنل و لارکر[2] استفاده شد. همان‌طور که نتایج گزارش‌شده در جدول (۳) نشان می‌دهد، مقادیر میانگین واریانس استخراج‌شده برای سازه‌ها نشان داد که این سازه‌ها از روایی همگرا برخودار هستند زیرا مقادیر گزارش‌شده برای هر سازه بالاتر از مقدار ۰/۵ است. علاوه بر این، در ارتباط با روایی واگرای سازه‌ها، لازم به‌ذکر است براساس معیار فورنل و لارکر سازه‌ها دارای روایی واگرا هستند. زیرا، همان‌طور که نتایج جدول (۳) نشان می‌دهد هر سازه با نشانگرهای خود در مقایسه با سایر سازه‌ها دارای بیشترین اشتراک واریانس است. بنابراین، می‌تواند گفت سازه‌ها دارای روایی واگرا هستند.

بررسی مدل تحلیل عاملی تأییدی راهکارهای توسعه کارآفرینی معلولان روستایی

همانطور که نتایج گزارش‌شده در جدول (۴) و شکل (۴) نشان می‌دهد همه ۶ راهکار مورد بررسی در این پژوهش دارای اثر مستقیم و معنی‌دار بر توسعه کارآفرینی معلولان روستایی بودند. با این حال، از بین ۶ راهکار مورد بررسی با توجه به مقادیر بار عاملی به‌ترتیب راهکارهای آموزشی- توانمندسازی؛ حمایت و پشتیبانی مادی و معنوی و فرهنگ‌سازی و تغییر نگرش عمومی به معلولان دارای بیشترین اثر بودند.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1402.10.20.11.2]
[DOI: 10.61186/jea.10.20.1]

جدول ۳- روایی‌سنجی سازه‌های توسعه کارآفرینی معلولان روستایی بر مبنای رویکرد فورنل – لارکر

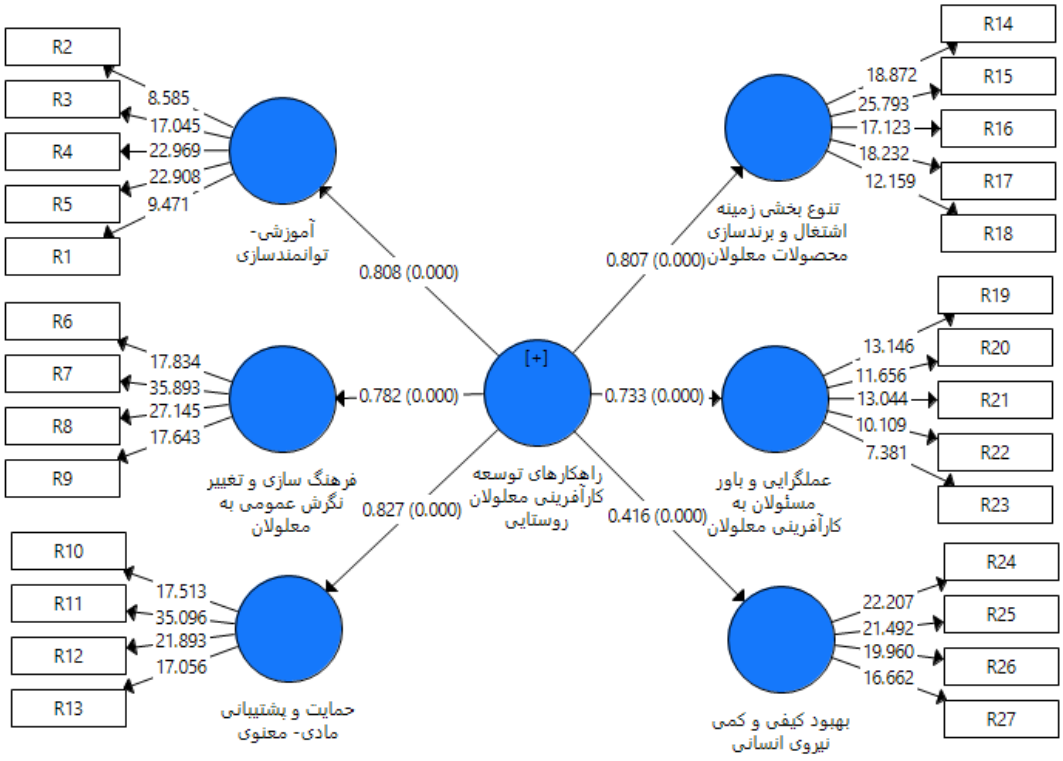
Table 3. Validation of the constructs of rural disabled entrepreneurship development based on the Fornell-Larker approach

6	5	4	3	2	1	میانگین واریانس استخراج‌شده AVE	سازه‌ها Structures
--	--	--	--	--	0.743	0.55	آموزشی- توانمندسازی Educational-empowerment
--	--	--	--	0.829	0.252	0.65	بهبود کیفی و کمی نیروی انسانی Improving the quality and quantity of human resources
--	--	--	0.779	0.131	0.568	0.63	تنوع‌بخشی زمینه اشتغال و برندسازی محصولات معلولان Diversification of the field of employment and branding of disabled products
--	--	0.796	0.634	0.181	0.599	0.61	حمایت و پشتیبانی مادی- معنوی material-spiritual support
---	0.697	0.421	0.500	0.541	0.511	0.51	عملگرایی و باور مسئولان به کارآفرینی معلولان Pragmatism and officials' belief in disabled people's entrepreneurship
0.808	0.422	0.687	0.541	0.153	0.545	0.69	فرهنگ‌سازی و تغییر نگرش عمومی به معلولان Cultivation and change of public attitude towards the disabled

جدول ۴- ضرایب مسیر راهکارهای توسعه کارآفرینی معلولان روستایی بخش کوزران

Table 4. Path coefficients of strategies for the development of entrepreneurship of rural disabled people in Kozaran district

Significant Level سطح معنی‌داری	Standard Deviation انحراف معیار	آماره t T test	بتا β	Structure ساز
0.000	0.039	20.65	0.880	آموزشی- توانمندسازی Educational-empowerment
0.000	0.097	17.92	0.782	فرهنگ‌سازی و تغییر نگرش عمومی به معلولان Cultivation and change of public attitude towards the disabled
0.000	0.041	23.04	0.827	حمایت مادی و معنوی material-spiritual support
0.000	0.036	19.73	0.807	تنوع‌بخشی زمینه و برندسازی محصولات معلولان Diversification of the field of employment and branding of disabled products
0.000	0.063	11.67	0.733	عملگرایی و باور مسئولان به کارآفرینی معلولان Pragmatism and officials' belief in disabled people's entrepreneurship
0.000	0.044	4.29	0.416	بهبود کمی و کیفی نیروی انسانی quality and quantity of human resources Improving the

شکل ۴- مقادیر معنی‌داری مدل مسیر راهکارهای توسعه کارآفرینی معلولان روستایی

Figure 4. Significant values of the path model of rural disabled entrepreneurship development strategies

1- Average Variance Extracted

2- Fornell-Larcker

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1402.10.20.11.2]
[DOI: 10.61186/jea.10.20.1]

تحقیق حاضر با نگاه کارآفرینانه به پتانسیل‌های معلولان توانمند به بررسی عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی در یکی از مناطق محروم از نظر امکانات در استان کرمانشاه که از نظر پتانسیل‌های محیطی و زمینه کارآفرینی روستایی از پتانسیل‌های لازم برخوردار می‌باشد، پرداخت. نتایج نشان داد از بین چهار شایستگی، شایستگی یادگیری با توجه به مقادیر بار عاملی اهمیت بیشتری در کارآفرینی معلولان روستایی داشت. نتایج آماری توصیفی نیز بیانگر اهمیت شایستگی یادگیری در کارآفرینی معلولان بود به‌طوری که از میان ۱۲ گویه مربوط به شایستگی‌های کارآفرینانه معلولان گویه «علاقه و اشتیاق به یادگیری علی‌رغم ترس از شکست و تمسخر دیگران» رتبه اول را به‌خود اختصاص داد. علاوه براین نتایج رتبه‌بندی چهار شایستگی مورد بررسی حاکی از آن بود که شایستگی یادگیری در رتبه اول قرار گرفت. در واقع معلولان دارای شغل در زمینه نقش شایستگی تعهد میانگین نمره بالاتر داشتند با این حال دیدگاه دو گروه در مورد شایستگی‌های کارآفرینانه معلولان روستایی تفاوت معنی‌دار را نشان نداد.

از نتایج تحقیق چنین بر می‌آید که یکی از عامل‌های اثرگذار و تعیین‌کننده در بحث کارآفرینی معلولان روستایی میزان برخوداری آنها از مهارت‌ها ارتباطی از قبیل توانایی برقراری رابطه خوب و صمیمی با دیگران؛ جلب اعتماد مشتریان و همچنین علاقمندی و توانایی انجام فعالیت به‌صورت گروهی و خانوادگی است. علاوه بر این، داشتن برنامه برای آینده و ناامیدنشدن به‌دلیل مشکلات، باور به توانایی‌های خود و خودکارآمدی و مهم‌تر از همه این‌ها علاقه و اشتیاق به یادگیری و شرکت در کلاس‌های آموزشی–مهارتی و جمع‌آوری اطلاعات از منابع مختلف در زمینه کسب‌وکار از ویژگی‌های متمایز کارآفرینی معلولان است. همسو با این نتایج، در دو پژوهش جداگانه Bagheri et al., (2015) و Bagheri, and Abbariki, (2017) که به بررسی شایستگی‌های مؤثر بر کارآفرینی معلولان پرداخته است به شایستگی‌هایی از قبیل شایستگی ارتباطی، شایستگی تعهد و راهبردی اشاره شد. اما، این پژوهش‌ها در بین معلولان غیرروستایی انجام شد. وجه تمایز پژوهش حاضر با این دو پژوهش در آن است که این پژوهش در بین معلولان روستایی انجام شد اما مشابه با دو پژوهش ذکرشده، نتایج این پژوهش نشان داد معلولان روستایی نیز برای کارآفرینی نیازمند شایستگی‌های مانند شایستگی ارتباطی، راهبردی و تعهد هستند. اما، آنچه در این پژوهش برجسته می‌نماید و در دو پژوهش پیشین به آن اشاره نشده است بحث شایستگی یادگیری است. با توجه به محدودیت‌های معلولان روستایی در زمینه دسترسی به آموزش‌های رسمی و غیررسمی و به‌خصوص آموزش‌های کارآفرینانه و همچنین محدودیت دسترسی به منابع آموزشی (کتاب و فیلم آموزشی)، این موضوع از دیدگاه معلولان روستایی بیشتر مورد توجه قرار گرفته است.

با توجه به رابطه مثبت و معنی‌دار شایستگی‌های کارآفرینانه معلولان روستایی با کارآفرینی آنها و قرارگرفتن شایستگی یادگیری در جایگاه اول رتبه‌بندی شایستگی‌های کارآفرینانه معلولان روستایی پیشنهاد می‌گردد از طریق شناسایی موانع حضور معلولان در دوره‌های آموزشی– مهارتی زمینه حضور و علاقمندی هرچه بیشتر معلولان به شرکت در این دوره‌ها فراهم شود. از طرف دیگر، پیشنهاد می‌گردد با شبکه‌سازی در بین معلولان کارآفرین در سطح استان و کشور زمینه آشنایی هرچه بیشتر معلولان روستایی با فرصت‌های کارآفرینی معلولان و تبادل دانش و اطلاعات بین آنها فراهم گردد. همچنین، لازم است از طریق مشاوره‌های انگیزشی و شغلی اعتماد به‌نفس و خودکارآمدی معلولان تقویت گردد تا آنها به توانمندی‌های بالقوه خود آشنا شوند. در این زمینه لازم است از نیروی انسانی باحوصله و آشنا با کارآفرینی معلولان و مشکلات یک فرد معلول در اداره بهزیستی و سایر سازمان‌های مرتبط با کارآفرینی معلولان روستایی استفاده شود.

عوامل فردی شامل سودمندی و هویت اجتماعی، حس نوع‌دوستی، هوشیاری کارآفرینانه و ویژگی‌های شخصیتی بر کارآفرینی معلولان روستایی تأثیر دارند. در تأیید نقش و اهمیت این عوامل در کارآفرینی معلولان روستایی، نتایج تحلیل داده‌های بخش کمی نشان داد همه این چهار عامل اثر مثبت و معنی‌داری در کارآفرینی معلولان روستایی دارند. با این حال، مقایسه ضرایب مسیر نشان داد از بین این عوامل، هوشیاری کارآفرینانه معلولان روستایی در مقایسه با سه عامل دیگر نقش مهم‌تری در کارآفرینی معلولان روستایی دارد. در این راستا در درجه اول جمع‌آوری اطلاعات از منابع مختلف، ارزیابی اطلاعات و ایده‌های مختلف و همچنین برقراری ارتباط بین اطلاعات می‌تواند نقش اثرگذاری در راه‌اندازی کسب‌وکار از سوی معلولان روستایی داشته باشد. لذا، در راستای تشکیل شبکه اطلاعات و پایگاه داده‌ها سازمان بهزیستی استان می‌تواند از معلولان توانمند به‌عنوان یک فرصت استفاده کند و این شبکه را هوشمند و قابل بهره‌برداری برای تمامی معلولان بسته به زمینه کاری و نوع معلولیت برنامه‌ریزی کند.

علاوه بر این، رهایی از انزوا و زندگی منفعلانه و برعهده گرفتن مسئولیت زندگی خود و اثبات خود به دیگران و دستیابی به هویت اجتماعی و سودمندی می‌توان معلولان روستایی را به اشتغال ترغیب کند. در کنار این موارد همدلی با سایر معلولان و به فکر آنها بودن از طریق کمک به آنها برای راه‌اندازی کسب‌وکار و زدودن نگاه ترحم‌آمیز به معلولان روستایی از مواردی است که در کارآفرینی معلولان روستایی اثرگذار بوده است. همسو با نتایج این پژوهش در ارتباط با نقش عوامل فردی در کارآفرینی معلولان روستایی در پژوهش‌های پیشین به نقش عواملی از قبیل استقلال، پذیرفته‌شدن از سوی جامعه (Rastegar et al., 2019)؛ تحقق خود و جستجوی استقلال و آزادی (Pérez-Macías and Fernández-Fernández, 2021)؛ ویژگی‌های فردی و روانشناختی (عزت نفس؛ اعتماد به‌نفس؛ امنیت، قدرت؛ انطباق‌پذیری؛ خودسازی توسعه خود؛ خوش‌بینی؛ واقع‌بینی؛ تاب‌آوری؛ سودمندی و هویت اجتماعی؛ استقلال؛ خودارزیابی؛ هوش هیجانی و انگیزه) (Hernández and Pérez, 2019)؛ پذیرش اجتماعی (Dhar and Farzana, 2017) اشاره شد. مقایسه نتایج پژوهش با مطالعات پیشین بیانگر آن است که در مطالعات پیشین در ارتباط با عوامل فردی مؤثر بر کارآفرینی معلولان به‌طور گسترده به ویژگی‌های

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1402.10.20.11.2]
[DOI: 10.61186/jea.10.20.1]

روانشناختی از قبیل استقلال، خودباوری، اعتماد به‌نفس، تاب‌آوری و مواردی از این دست پرداخته شد و بخش گسترده‌ای از مطالعات پیشین به این موارد پرداخته شد. شناسایی دو سازه یعنی حس نوع‌دوستی و هوشیاری کارآفرینانه به‌عنوان عوامل فردی مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی از وجه تمایز این پژوهش با مطالعات پیشین است. در واقع، نتایج این پژوهش نشان داد راه‌اندازی کسب‌وکار با هدف کمک به سایر معلولان و کم‌کردن نگاه ترحم‌آمیز جامعه نسبت به معلولان روستایی و همچنین توانایی یک معلول در جستجوی اطلاعات و ایده‌ها از منابع مختلف و ارزیابی آن و همچنین برقراری ارتباط بین این اطلاعات از عوامل فردی مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی است.

با توجه به رابطه مثبت و معنی‌دار سازه‌های مرتبط با عوامل فردی مؤثر بر کارآفرینی معلولان روستایی با کارآفرینی آنها پیشنهاد می‌گردد از طریق شناسایی و معرفی کارآفرینان معلول روستایی به‌عنوان الگوی نقش به سایر معلولان روستایی و همچنین تهیه آرشیو مناسب از فعالیت‌های کارآفرینان معلول روستایی در اداره بهزیستی شهرستان زمینه دسترسی معلولان روستایی به منابع آموزشی و انگیزشی لازم فراهم شود و ضمن برشمردن مزایای کارآفرینی معلولان از قبیل رهایی از انزوا و زندگی بی‌فایده، سربار بودن، اثبات خود به دیگران، کمک به سایر معلولان روستایی و تقویت حس همدلی در بین آنها از طریق فراهم‌سازی بستر نارضایتی از وضع موجود در میان معلولان روستایی زمینه برعهده گرفتن مسئولیت‌های زندگی، غلبه بر ترس، استقلال و خودکفایی و تاب‌آوری و روحیه خودباوری در بین معلولان روستایی تقویت گردد. به‌نظر می‌رسد راهکار عملیاتی این پیشنهاد در گرو تعامل خانواده معلولان، مسئولان سازمان و صاحبان ایده و پتانسیل برای اشتغال معلولان روستایی در قالب اتاق تسهیلگران کارآفرینی معلولان می‌باشد که به‌صورت ادواری و یا موضوعی به تشکیل جلسات و تدوین برنامه‌های اجرایی–عملیاتی برای تسهیل کارآفرینی معلولان و یا متقاضیان و صاحبان ایده بپردازند.

نتایج تحلیل داده‌های مصاحبه منجر به شناسایی ۱۵ مفهوم در قالب چهار دسته عوامل شامل حمایت محلی ادراک شده، تلاطم‌ها و محدودیت‌ها، حمایت ادراک‌شده از سوی خانواده و سرمایه انسانی شد. در تأیید نقش این چهار عامل در کارآفرینی معلولان روستایی نتایج بخش کمی حاکی از اثر مثبت و معنی‌دار این عوامل بر کارآفرینی معلولان روستایی بود. با این حال، باتوجه به مقادیر ضرایب مسیر، دو عامل تلاطم‌ها و محدودیت‌ها و همچنین حمایت خانوادگی ادراک شده در مقایسه با دو عامل دیگر نقش مهم‌تری در کارآفرینی معلولان روستایی داشتند. نتایج آماری توصیفی نشان داد دو گویه «توان مالی پایین خانواده، گرانی و شرایط سخت زندگی» و « اعتماد روستاییان به تولیدات و خدمات معلولان» از میان ۱۵ گویه رتبه‌های اول را به‌خود اختصاص دادند. به‌طور کلی، رتبه‌بندی این چهار عامل براساس ضریب مسیر نشان داد عامل تلاطم‌ها و محدودیت‌ها در جایگاه اول قرار گرفت. می‌توان گفت که یکی از محرک‌های اشتغال معلولان روستایی محدودیت‌ها و شرایط دشوار زندگی آنها است. در واقع، شرایط سخت زندگی، گرانی و توان مالی پایین خانواده؛ بالابودن هزینه‌های دارو و درمان معلولان؛ عدم انجام فعالیت‌های معمول در روستا از قبیل دامپروری و کشاورزی و نداشتن شغل و ناتوانی در تأمین مخارج و نداشتن امید به آینده از مواردی است که زمینه‌ساز کارآفرینی معلولان روستایی می‌گردد. همسو با نتایج این پژوهش در پژوهش‌های پیشین به نقش حمایت ادراک‌شده از طرف خانواده، دوستان و آشنایان (BarNir *et al.*, 2011; Turker and Selcuk, 2009; Pérez-Macías and Fernández-Fernández, 2021) اشاره شد. وجه تمایز نتایج این بخش با پژوهش‌های پیشین شناسایی عامل تلاطم‌ها و محدودیت بود هرچند در مطالعات پیشین به عواملی اشاره شد که می‌توان آنها را در زیرمجموعه عوامل مرتبط با حمایت‌های خانوادگی، محلی و همچنین سرمایه انسانی دسته‌بندی کرد اما نتایج این پژوهش، نقش محدودیت‌ها و تلاطم‌ها در کارآفرینی معلولان روستایی را نمایان ساخته است که این عامل همان‌طور که اشاره شد در بین عوامل زمینه‌ای مهمترین نقش را در کارآفرینی معلولان روستایی داشت. در راستای توسعه کارآفرینی در بین معلولان روستایی در درجه اول بر روی معلولان دارای ویژگی‌های ذکرشده تمرکز گردد. زیرا، براساس شواهد موجود این گروه از معلولان بیشتر مستعد کارآفرین شدن و خود اشتغالی هستند.

نتایج نشان داد سه دسته عامل زیرساختی اداری؛ بروکراسی اداری و اقدامات سازمان بهزیستی اثر معنی‌داری بر کارآفرینی معلولان روستایی دارند. از میان این سه دسته عوامل، عامل اقدامات سازمان بهزیستی در رتبه نخست قرار گرفت. در این خصوص اقدامات سازمان بهزیستی از قبیل مشاوره‌های شغلی و انگیزشی، برگزاری دوره‌های مهارتی و توان‌بخشی و همچنین حمایت‌های مالی و پرداخت وام کم‌بهره از سوی این نهاد به معلولان روستایی نقش چشم‌گیری در کارآفرینی معلولان روستایی می‌تواند داشته باشد. در این راستا، نتایج پژوهش‌های پیشین به نقش عواملی از قبیل حمایت نهادهای دولتی از قبیل فراهم‌کردن آموزش‌های کارآفرینانه، بهبود مهارت‌های کارآفرینی معلولان و تأمین منابع مالی و دیگر منابع برای معلولان اشاره نمودند (Serafimovska and Sotirosk, 2014). همچنین، یکی از مواردی که در این پژوهش تحت عنوان عوامل ساختاری به آن اشاره شد و در مطالعات پیشین کمتر به آن پرداخته شد موضوع بروکراسی اداری و عوامل زیرساختی اداری در بحث کارآفرینی معلولان روستایی است. نتایج این پژوهش نشان داد طولانی‌بودن فرآیند اداری مربوط به اخذ وام و نیازداشتن به ضامن و گواهی مهارتی از یک طرف و از طرف دیگر مشکلات مربوط به حمل و نقل از روستا به شهر و نامناسب‌بودن معابر شهری و روستایی برای معلولان در بسیاری موارد کارآفرینی معلولان روستایی را تحت تأثیر قرار داده است.

با توجه به اثر مثبت و معنی‌دار عوامل ساختاری با کارآفرینی معلولان روستایی پیشنهاد می‌گردد امور اداری مربوط به دریافت مجوز، تسهیلات و همچنین برخی شرایط لازم جهت دریافت اعتبارات از قبیل ضامن و مدرک و گواهی مهارتی تسهیل گردد. در این راستا، می‌توان نمایندگانی از هر دهستان در یک روستای

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1402.10.20.11.2]
[DOI: 10.61186/jea.10.20.1]

مرکزی ساماندهی و آموزش داد تا پیگیر امور اداری مددجویان باشد. همچنین، لازم است تسهیلات ارائه‌شده به معلولان زمینه‌های مختلفی را برحسب درخواست معلول در برگیرد و فقط به چند زمینه خاص از قبیل دامپروری و یا کشاورزی محدود نشود.

پنج راهکارآموزشی- توانمندسازی؛ فرهنگ‌سازی و تغییر نگرش عمومی به معلولان؛ تنوع‌بخشی زمینه اشتغال و برندسازی محصولات معلولان؛ عمل‌گرایی و باور مسئولان به کارآفرینی معلولان و بهبود کیفی و کمی نیروی انسانی طبقه‌بندی شدند. علاوه بر این نتایج بخش کمی یافته‌های بخش کیفی را تأیید کرد و نتایج این بخش نشان داد همه پنج راهکار شناسایی‌شده اثر مثبت و معنی‌دار بر توسعه کارآفرینی معلولان روستایی دارند.

مقادیر ضرایب مسیر حاکی از نقش پررنگ‌تر راهکار آموزشی-توانمندسازی در مقایسه با سایر راهکارهای شناسایی شده بود. در تأیید این نتیجه، نتایج تحلیل توصیفی در مورد رتبه‌بندی راهکارها براساس ضریب تغییرات نشان داد، راهکار آموزشی- توانمندسازی در رتبه اول قرار گرفت (Soohktanloo *et al.*, 2022). لازم به ذکر است هرچند در سطح داخلی پژوهش‌های اندکی در مورد کارآفرینی معلولان انجام شده است اما در پژوهش‌های خارجی این موضوع بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. با این حال، هم در پژوهش‌های داخلی و هم پژوهش‌های خارجی راهکارهای توسعه کارآفرینی معلولان و به‌طور خاص معلولان روستایی مغفول مانده است و این پژوهش‌ها به بررسی عوامل مؤثر بر کارآفرینی معلولان (شایستگی‌های کارآفرینانه؛ عوامل ساختاری، عوامل زمینه‌ای و عوامل فردی) و همچنین محدودیت‌های کارآفرینی معلولان پرداختند و پژوهش حاضر از این جهت که به شناسایی و تبیین راهکارهای توسعه کارآفرینی معلولان روستایی پرداخت، دارای نوآوری است. نتایج این بخش را این‌طور می‌توان تفسیر کرد که توسعه کارآفرینی معلولان روستایی تابعی از عوامل مختلف بوده و تنها به یک عامل خاص ارتباط ندارد و برای توسعه کارآفرینی معلولان روستایی باید عوامل مختلفی از قبیل آموزش- توانمندسازی؛ تغییر نگاه جامعه به کارآفرینی معلولان؛ حمایت و پشتیبانی مادی و معنوی؛ تنوع‌بخشی به زمینه‌های اشتغال معلولان روستایی و برندسازی محصولات و تولیدات آنها؛ عملگرایی و پرهیز از شعارگرایی مسئولان در کارآفرینی معلولان و همچنین موضوع نیروی انسانی با کفایت و کافی در اداره بهزیستی و نهادهای مرتبط با کارآفرینی معلولان مدنظر قرار گیرد.

با توجه به نقش عملگرایی و باور مسئولان در توسعه کارآفرینی معلولان پیشنهاد می‌گردد مسئولان و مدیران نهادهای مرتبط با معلولان برنامه راهبردی مشخص و شفافی برای توسعه کارآفرینی معلولان روستایی تدوین نمایند و نسبت به اجرای این برنامه متعهد باشند. پیشنهاد می‌شود در راستای کارآفرینی معلولان روستایی شهرستان کرمانشاه از طریق شناسایی و عقد قرارداد با بخش‌های وابسته و دارای پتانسیل زمینه خوداشتغالی معلولان روستایی را فراهم سازند. همچنین، پیشنهاد می‌گردد با رویکرد حمایت نهادی قوانین و بخشنامه-های منطقه‌ای برای حمایت از سرمایه‌گذاران ایده‌های معلولان روستایی به‌روز رسانی و تسهیل گردد. علاوه براین، پیشنهاد می‌گردد مدیران و مسئولان اشتغال و کارآفرینی معلولان، کارگروه نظارت و پیگیری اجرای قوانین مصوب حمایت از کارآفرینی و اشتغال معلولان در استان را راه اندازی و ساماندهی کنند.

References

Asadi M. M., Basuli M. & Broumand zadeh, Y. (2019). Designing a model for the development of disabled tourism in Yazd. *Two Quarterly Journal of Tourism Social Studies*. 7(14):383-404 (In Persian).

Avilés Hernández, M., & Pérez Pérez, C. (2019). Psychological characteristics analysis that define a disabled entrepreneur. *Suma de Negocios*, *10* (SPE22), 9-18.

Bagheri, A., & Abbariki, M. (2017). Competencies of disabled entrepreneurs in Iran: implications for learning and development. *Disability and Society*, *32*(1), 69-92.

Bagheri, A., Taghavi Maryamanabdi F.& Aarsty Z. (2015). Identification of entrepreneurial competencies with emphasis on physically-motor disabled. *Entrepreneurship Development*, 8(3), 492-473 (In Persian).

BarNir, A., Watson, W. E., & Hutchins, H. M. (2011). Mediation and Moderated Mediation in the Relationship among Role Models, Self-Efficacy, Entrepreneurial Career Intention, and Gender. *Journal of Applied Social Psychology*, *41*(2), 270-297.

Blanck, P. D., Sandler, L. A., Schmeling, J. L., & Schartz, H. A. (1999). The emerging workforce of entrepreneurs with disabilities: Preliminary study of entrepreneurship in Iowa. *Iowa Literature Review*, *85*, 1583.

Boylan, A. and Burchardt, T. (2002). Barriers to Self-Employment for Disabled People, report for the Small Business Service, online at: http://www.berr.gov.uk/files/file38357.pdf

Davidsson, P., & Honig, B. (2003). The role of social and human capital among nascent entrepreneurs. *Journal of Business Venturing*, 18(3), 301-331.

Dhar, S., & Farzana, T. (2017). Entrepreneurs with disabilities in Bangladesh: An exploratory study on their entrepreneurial motivation and challenges. *European Journal of Business and Management*, 9(36), 103-114.

Ebrahiminejad M., Sepehrniya A. & AsghariBagherabadi, M. (2018). Identifying and prioritizing the employment of disabled people in the private sector from the perspective of entrepreneurs and disabled people with the ANP approach. *Disability Studies*, 79(8), 1-8 (In Persian).

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1402.10.20.11.2]
[DOI: 10.61186/jea.10.20.1]

Haji aliani, S., & Papzan A.H. (2022). The Role of Vocational and Technical Training in the Employment of Rural Women using the Basic Theory (Village of Chacamaran Abfar, Kermanshah Province). *Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture* .8(16) (In Persian).

Holub, T. (2001). Entrepreneurship among People with Disabilities. www.celcee.edu/publications/digest/ Dig01-05.html.

Hwang, S. K., & Roulstone, A. (2015). Enterprising? Disabled? The status and potential for disabled people's microenterprise in South Korea. *Disability and Society*, 30(1), 114-129.

Ismail, M., Khalid, S. A., Othman, M., Jusoff, H. K., Rahman, N. A., Kassim, K. M., & Zain, R. S. (2009). Entrepreneurial intention among Malaysian undergraduates. *International Journal of Business and Management*, 4(10), 54-60.

Jones, M. K. (2008). Disability and the labour market: a review of the empirical evidence. *Journal of Economic Studies*, 35(5): 405-424. https://doi.org/10.1108/01443580810903554.

Lind, P. (2000). Getting Down to Business: A Blueprint for Creating & Supporting Entrepreneurial Opportunities for Individuals with Disabilities. Retrieved from Washington, DC.

López-Felipe, M. T., & Manzanera-Román, S. (2019). The influence of the family on the entrepreneurship of disabled people in Spain. *Suma de Negocios*, 10 (SPE22), 51-57.

Mirzamohammadi, M., Hamdi, K. & Navadakhsh, M. (2020). Designing the entrepreneurship development model of disabled and veterans with an empowerment approach. *Business Management Quarterly*, 47: 104-126. (In Persian).

Noemí P. & José-Luis F. (2022). Personal and contextual factors influencing the entrepreneurial intentions of people with disabilities in Spain. *Disability and& Society*, 37:7, 1216-1238, DOI: 10.1080/09687599.2021.1874302 .

Pagán, R. (2009). Self-employment among people with disabilities: evidence for Europe. *Disability and Society*, 24(2), 217-229

Rastegari, A., Pirzad Z., & Daryayi N. (2019). Identifying inhibiting and promoting factors in the entrepreneurship of disabled people. The third international conference on new envelopments in management, economics and accounting. Tehran.22 August 2019.1-14 (In Persian).

Rezvani, M., & Najarzadeh, M. (2008). Investigating and analyzing the fields of entrepreneurship of villagers in the development process of rural areas (Case study: South Beran village (Isfahan city). *Entrepreneurship Development*, 1 (2), 182-161 (In Persian).

Roni, N. (2009). Disabled Entrepreneurship: A viable route of opportunity for the disabled? MMUBS Doctoral Symposium. Available at: http://www.ribm.mmu.ac.uk/ symposium2009/Papers%2009/Roni, %20Naheed.pdf.

Sadeghi Fasayii, S., & Fateminiya M. A. (2015). The semi-hidden disability of society: a social approach to the situation of disabled people in the world and in Iran. *Social Welfare*, 15(58):157-192. (In Persian)

Soohktanloo, M., Hadi, Z. & Imani B. (2022). Analysis of Factors Affecting Entrepreneurial Empowerment of Women Heads of Rural Households in Sarab County. *Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture*, 9(17) 82-93. (In Persian)

Sotiroski, L., & Serafimova, H. (2014). Implications of the legal framework for the development of entrepreneurship. *International Review of Social Sciences and Humanities*, 7(1), 264-273.

Turker, D. & Selcuk, S. S. (2009). Which factors affect entrepreneurial intention of university students? *Journal of European Industrial Training*, 33(2), 142-159.

Welfare Organization of Kermanshah Province, Department of Employment of the Disabled. (2019) (In Persian).

World Bank, (2014). Disability inclusion overview. Available at: http:// www. worldbank.org/en/topic/ disability (accessed 27 May 2018).

World Health Organization, (2011). World Report on Disability. Washington, DC: World Bank.

Yamamoto, S., Unruh, D., & Bullis, M. (2011). The viability of self-employment for individuals with disabilities in the United States: A synthesis of the empirical-research literature. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 35(2), 117-127.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1402.10.20.11.2]
[DOI: 10.61186/jea.10.20.1]